

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת פנחס

תשפ"ה

(שנה ח', גליון מס' 398)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

השיעור השבועי מתקיים בכל יום שלישי **באמצעות הזום**

לקבלת קישור כניסה:

052-719-1965 / 055-557-0895

זמן תחילת השיעור:

שעון קיץ - 20:30

שעון חורף - 20:00

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה לכתובת: k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גיליון שבועי"

פרשת פנחס התשפ"ה

"עלת תמיד"

א. "וידבר יהוה אל משה, לאמר. צו את בני ישראל, ואמרת אליהם, את קרבני לחמי לאשי, ריח ניחח, תשמרו, להקריב לי במועדו. ואמרת להם, זה האשה אשר תקריבו ליהוה, כבשים בני שנה תמימים, שנים ליום, עלה תמיד. את הכבש אחד תעשה בבקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. ועשירית האיפה, סלת למנוחה, בלילה, בשמן פתית רביעת ההין. עלת תמיד, העשיה בחר סיני, לריח ניחח אשה ליהוה. ונסכו רביעת ההין, לכבש האחד בקדש, הסך נסך שֶׁכָּר ליהוה. ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, כמנחת הבקר וכנסכו, תעשה, אשה ריח ניחח ליהוה", (במדבר, כח, א' - ח').

ב. בטעם מצוות הקרבת קרבן התמיד, כתב ב-"ספר החינוך"¹ :
"משורשי מצוות הקרבנות, כתבתי במצוות המקדש, בסדר 'ויקחו לי תרומה'², עשה א'³, העולה על רוחי בפשט העניין,
ואחר אותם הטעמים, אני ממשיך גם כן טעם התמידין.
לומר, שנצטוונו בעבודה זו התמידית, שהיא פעמיים ביום, בזריחת השמש ובנטותו לערב,
למען נתעורר מתוך המעשה הזה, ונשים כל ליבנו וכל מחשבותינו לדבקה בַּשֵּׁם ברוך הוא.

כאומרי כמה פעמים, שהאדם נפעל, וטבעו מתעורר, לפי עסק מעשהו.
ולכן, בהיות האדם נכון בטבעו, שצריך לתקן לו מזון פעמיים - ערב ובקר,

¹ בפרשתו, (מצווה תא').

² שמות, כה' - ב'.

³ מצווה צה'.

נצטווה, שְׁנִשְׁשִׁים מגמתו ועסקו בעסק עבודת בוראו, גם כן שתי פעמים,

לבל תהיה עבודת העבד לעצמו, יתירה על עבודתו לרבו.

וכל זה למה?

כדי לעורר רוחו וחפצו תמיד, לזכור את בוראו,

ובכן, יכשיר מעשיו, וְיִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ, 'כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא'⁴.

וכמו שדרשו זכרונם לברכה⁵, 'אִשָּׁה יָרִיחַ נִיחָח לָהּ'⁶, 'שֶׁאִמְרָתִי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי', כלומר, שכל חלק גבוה מכל קרבן, אינו רק חפצו ברוך הוא, שעשה העבד מה שציווהו, למען יִכָּשֶׁר לזכות בטובו ברוך הוא".

ג. בעניין "קרבן התמיד", כתב הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאו"רוב⁷. כדלהלן^{8 9}.

על מאמר הכתוב בפרשתן¹⁰, "עֲלֵת תָּמִיד, הַעֲשֵׂיָהּ בְּהַר סִינִי, לְרִיחַ נִיחָח אִשָּׁה לִיהוָה", כתב רש"י הקדוש:

"הקיש עולת תמיד, לעולת הר סיני, אותה שנתקרבה לפני מתן תורה",

ואפשר לרמז בזה: שהקרבת הקרבן, חייבת להיות בשלימות ההכנעה, הנלמדת מהר סיני¹¹.

⁴ מיכה, ז' - יח'.

⁵ ב-"ספרי" בפרשתן.

⁶ במדבר, כח' - ח'.

⁷ בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשתן, אות כד', עמודים תרסט'-תרעא').

⁸ דבריו הקדושים, יובאו בכאן במעט שינויי לשון, למען ירצו עיני הקורא בהם.

⁹ דבריו הקדושים, יובאו בכאן בהרחבה, עד אשר נכתוב: "עד כאן דבריו הקדושים".

¹⁰ במדבר, כח' - ו'.

¹¹ ויעוין במסכת סוטה (ה' ע"א):

"לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות, והשרה שכינתו על הר סיני".

ויתר על כן, בסמוך לקרבן העולה שהיה בהר סיני¹², נאמר¹³, "וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית, וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם, וַיֹּאמְרוּ, כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה, נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", ובאותה השעה, פסקה זוהמתן של ישראל, וכפי דרשו רבותינו ז"ל¹⁴, "ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמתן",
ופירש בזה רש"י הקדוש¹⁵, "וכל שעמדו על הר סיני, נתקדשו ונטהרו, ונתרפאו מכל מום".

והכוונה היא, גם למום רוחני!

שכן, כך דרשו רבותינו ז"ל¹⁶, "האי מאן דיהיר, בעל מום הוא".
ולפיכך כתב רש"י הקדוש¹⁷, "נתקדשו ונטהרו", כי רפואת המום הרוחני, היא קדושה וטהרה.
ויעויין עוד, בפירושו של רש"י הקדוש במסכת עבודה זרה¹⁸, "ישראל שעמדו על הר סיני - ונתקנו מכל מום, כדכתיב¹⁹, 'כָּל־יֶפֶה וְרַעִיתִי, וּמוֹם אֵין בָּד'".
והיינו, כמו שביארו רבותינו ז"ל²⁰, "תני רבי שמעון בן יוחאי, בַּשָּׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָרַם הַסִּינִי, וַאֲמָרוּ²¹, 'כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה', נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע',

¹² שמות, כד', ה' - ו'.

¹³ שמות, כד' - ז'.

¹⁴ שבת, קמו' ע"א.

¹⁵ בד"ה "מזליהו הוי".

¹⁶ מגילה, כט' ע"א.

¹⁷ הנ"ל.

¹⁸ כב' ע"ב, בד"ה "ישראל".

¹⁹ שיר השירים, ד' - ז'.

²⁰ שיר השירים רבה, פרשה ד', א' (ז').

²¹ שמות, כד' - ז'.

אוֹתָהּ שָׁעָה, לֹא הָיָה בָּהֶם לֹא זָבִים וְלֹא מְצָרְעִין וְלֹא חֲגָרִין וְלֹא סוּמִין לֹא אֱלָמִין
וְלֹא חֲרָשִׁין, לֹא שׁוֹטִין וְלֹא שְׂמִמִּין, לֹא טַפְשִׁין וְלֹא חֲלוּקֵי לֵב,
עַל אוֹתָהּ שָׁעָה, נֹאמַר ²², 'כִּלְדָּן יָפָה רַעֲיָתִי'."

כלומר, שמאחר שנתרפאו, נתרפאו לא רק מן המומים הגופניים, אלא גם מן
המומים הרוחניים.

והן הם דבריו הקדושים של ה"זוהר הקדוש" ²³, "וּכְשֶׁעָבְרָה מֵהֶם אוֹתָהּ זָהֳמָה,
נִשְׁאַרוּ יִשְׂרָאֵל גּוֹפִים מְצַחֲצָחִים בְּלִי טָנוּף כָּלֵל, וְהַנְּשָׁמוֹת בְּפָנִים כְּזֹהֵר הָרָקִיעַ
לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר" ²⁴.

ותראה, שהזהמא, היא הגאוה!

שהרי אמרו ²⁵, "אִיהוּ זוֹהֵמָא, וְאִיהוּ שְׂאוֹר שְׁבַעֲסָה".

והנה, שאור, מסמל גאוה,

וכמו שכתב ב-"ספר החינוך" ²⁶, בטעם איסור הקרבת השאור למזבח, "לפי
שהשאור מגביה עצמו ... כי 'תוֹעֵבֶת ה' כָּל גִּבָּה לֵב' ²⁷."

ובאמת, שהדברים מפורשים כן בדברי ה"זוהר הקדוש" ²⁸, "וְזֶהוּ סוּד שֶׁל יֵצֶר
הָרַע, עֲבוּדָה זָרָה, שְׁנִקְרָאת גַּם כֵּךְ - שְׂאוֹר,

וְזֶהוּ יֵצֶר הָרַע, שֶׁכֵּךְ הוּא יֵצֶר הָרַע בְּבֶן אָדָם כְּשֶׂאוֹר שְׁבַעֲסָה, שְׁנִכְנַס בְּמַעְיוֹ שֶׁל
אָדָם מֵעַט מֵעַט, וּלְבִסּוֹף מִתְרַבֶּה בּוֹ עַד שֶׁכָּל הַגּוֹף מְעֵרֵב בּוֹ" ²⁹,

²² שיר השירים, ד' - ז'.

²³ חלק ב', דף צד' ע"א.

²⁴ בתרגום ללשון הקודש.

²⁵ "תיקוני הזוהר", (דף ק' ע"א).

²⁶ מצווה קי"ז.

²⁷ משלי, טז' - ה'.

²⁸ חלק ב', דף קפב' ע"א.

²⁹ בתרגום ללשון הקודש.

והיינו, שדרכו של היצר הרע, היא בראש ובראשונה, להגביה את ליבו של האדם, ובכך להביאו לידי חטא.

עוד מצינו בזה, בדבריו של ה"זוהר הקדוש"³⁰, "וַיִּצַר הָרָע מְרִים לְבוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּגִיטָה, וְהוֹלֵךְ אַחֲרָיו, מְסַלֵּסל בְּשַׁעְרֵי וּבְרָאשׁוֹ, עַד שֶׁמִּתְגַּבֵּה עָלָיו וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לְגִיטָה"³¹.

והוא שמצינו ב-"שער היחודים"³², "ענוה, בגיטריא סמא"ל,

לרמז, כי מי שהוא עניו, אין הסטרא אחרא שולט עליו".

ומקור דבריו הקדושים, מדברי ה"זוהר הקדוש"³³, "אוֹתוֹ שֶׁלֹא הוֹלֵךְ אַחֲרֵי יֵצֶר הָרָע, וְלֹא מִתְגַּבֵּה כָּלֵל, וּמִנְמִיךְ רוּחוֹ וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֵבֶד, שֶׁלֹא יָכוֹל לְשַׁלֵּט עָלָיו"³⁴.

וכן כתב במקום אחר³⁵, "כְּשֶׁאָדָם נִדְבֵק בַּתּוֹרָה וְיוֹשֵׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, צָרִיךְ לוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּצֵר הָרָע, הַקְּטָגוֹר שֶׁמְקַטְרֵג עָלָיו, לֹא יִשְׁלֹט עָלָיו לְהַסִּיטוֹ"³⁶.

נמצא אם כן:

שהזוהמא היא הגאוה, שעל ידה נמסר האדם לרשותו של היצר הרע,

וכאשר פסקה זוהמתן בהר סיני, אזי, נרפאו מכל המומים בכלל, ומן המום של היהירות וגסות הרוח בפרט.

³⁰ חלק א', דף קס"ו ע"ב.

³¹ בתרגום ללשון הקודש.

³² לרבינו האר"י הקדוש זיע"א.

³³ חלק א', דף קס"ו ע"ב.

³⁴ בתרגום ללשון הקודש.

³⁵ "זוהר חדש", (פרשת "חוקת", דף נ' ע"ב).

³⁶ בתרגום ללשון הקודש.

והוא שמצינו בדבריו של ה"זוהר הקדוש" ³⁷, על מאמר הכתוב ³⁸, "שְׁחֹרָה אֶנִּי וְנֶאֱוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, כְּאֶהְלִי קֶדֶר, כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה":
 "וְכַעַת, כְּשֶׁנִּקְרְבָת לְמַעְלָה בְּעֵנְוָה, נִקְרֵאת נְאוֹה, נְאוֹה וְדַאי בְּכָל" ³⁹,
 ומוכח, שאך ורק על ידי מידת הענווה, נקראת כנסת ישראל בשם "נאוה"!
 ולפיכך, כאשר פסקה זוהמתן במעמד הר סיני, שנתרפאו ממידת הגאווה, נאמר בהם ⁴⁰, "כִּלְכֹּךְ יָפָה רְעִיתִי, וּמוֹם אֵין בָּךְ".
 וזה כוונת דבריו של רש"י הקדוש ⁴¹, "וכל שעמדו על הר סיני, נתקדשו ונטהרו, ונתרפאו מכל מום",
 שכן, אין לך קדושה גדולה יותר ממידת הענווה,
 וכפי שמצינו בתלמוד ירושלמי ⁴², "קדושה, מביאה לידי ענווה".
 ותראה, שדווקא בעת אמירת "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" ⁴³, נטהרו מזוהמת הגאווה:
 שהרי משמעות "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" ⁴⁴, היא שלימות ההכנעה,
 והיינו, שביטלו את כל מהותם העצמית, ונכנעו אך ורק למאמר הבורא ית"ש.
 ובניגוד לאומות העולם, ששאלו "מה כתיב בה" ⁴⁵,
 והיינו, שיש להם מציאות בפני עצמם, מציאות החפיצה לדעת האם הציווי הוא לטובתם או לאו.

³⁷ "זוהר חדש", (פרשת "חוקת", דף נ' ע"א).

³⁸ שיר השירים, א' - ה'.

³⁹ בתרגום ללשון הקודש.

⁴⁰ שיר השירים, ד' - ז'.

⁴¹ שבת, קמ"ו ע"א, (בד"ה "מזליהו הוי").

⁴² שבת, פרק א' הלכה ג'.

⁴³ שמות, כד' - ז'.

⁴⁴ שמות, כד' - ז'.

⁴⁵ מכילתא דרבי ישמעאל, (פרשת "יתרו", מסכתא דבחודש, פרשה ה', ד"ה "ולפיכך נתבעו").

ולפיכך, דרשו רבותינו ז"ל⁴⁶, על מאמר הכתוב⁴⁷, "שְׁחוּרָה אֲנִי וְנֶאֱנָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, כְּאֶהְיֶי קֶדֶר, כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה":

"שְׁחוּרָה אֲנִי - בְּמִצְרַיִם,

וְנֶאֱנָה אֲנִי - בְּאֶמְרֵי בְּסִינִי⁴⁸, 'כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה', נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע'".

שכן, בעת אמירת "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע"⁴⁹, הם זכו להתקרב לפני הבורא ית"ש במידת הענווה,

ולפיכך, הם זכו שיהיה שמם בבחינת "נְאֻה".

ד. ומעתה, יתבאר מאמר הכתוב בפרשתן⁵⁰, "עֲלֹת תִּמְיֹד, הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי, לָרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה":

שכן, דווקא אותו קרבן, הנקרב בהתקשרות אל מידת הענווה, הנלמדת מהר סיני,

הוא הנרצה לפניו יתברך, בבחינת "לָרִיחַ נִיחֹחַ", וכפי שתירגם אונקלוס, "לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְיָא".

ובניגוד למידת הגאווה, שעליה אמר שלמה הע"ה⁵¹, "תֹּעֲבַת יְהוָה כָּל גִּבָּה לֵב, יָד לֵיד לֹא יִנְקָה".

ובמיוחד, הרמז האמור לקרבן התמיד,

שהרי, כל עיקרו של קרבן התמיד, הוא על יסוד מידת ההכנעה, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל⁵²:

⁴⁶ שמות רבה, פרשה מט', ב'.

⁴⁷ שיר השירים, א' - ה'.

⁴⁸ שמות, כד' - ז'.

⁴⁹ שמות, כד' - ז'.

⁵⁰ במדבר, כח' - ו'.

⁵¹ משלי, טז' - ה'.

⁵² ויקרא רבה, פרשה ב', יא'.

"אָמרו -

בַּשָּׁעָה שֶׁעָקַד אֲבִירָהֶם אָבִינוּ אֶת יִצְחָק בֶּנוֹ, הִתְקִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנֵי כָּבָשִׁים,
אֶחָד שֶׁל שְׁחִירִית וְאֶחָד שֶׁל עֲרֵבִית,

וְכָל כֶּךָ לָמָּה?

שֶׁבַּשָּׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְקַרִּיבִין תָּמִיד עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְקוֹרִין אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה ⁵³,
'צַפְנָה לִפְנֵי ה' ,'

זוֹכֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֲקֵדַת יִצְחָק",

והיינו, כי כשם שעקידת יצחק, הוא הביטול הגמור והמלא כלפי הבורא ית"ש,

כך גם הקרבן, חייב להיות בשלימות ההכנעה.

וכמו שכתב הגה"ק "בעל התניא" זיע"א, בספרו הקדוש "בונה ירושלים" ⁵⁴,
"מסירות הרצון, כמסירת נפש".

והן הם דבריו של ה"זוהר הקדוש" ⁵⁵, "אֲשֶׁרִי הָעֵם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּקְרָאוּ צֶאֱן שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהַקְרִיב אֶת עֲצָמָם קִרְבָּנוֹת לִפְנֵינוּ,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ⁵⁶, 'כִּי עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם, נִחַשְׁבָנוּ כְּצֶאֱן טְבָחָהּ' " ⁵⁷.

והיינו, שסיבת הדבר שעם ישראל נקראים בשם "צאנו של הקדוש ברוך הוא",
הוא מחמת היותם מוכנים למסור את נפשם בעבורו,

ועל אף שלא עשו כן בפועל, מכל מקום, עצם נכונותם לכך נחשבת כאילו באו לידי
כך.

וכפי שמצינו בדברי ה"זוהר הקדוש" ⁵⁸, "כָּל הַמִּכּוֹן אֶת לְבוֹ בַּפִּסּוּק הַזֶּה, כְּדִי
לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ עַל קִדְּשֵׁת שְׁמוֹ, מַעֲלָה עָלָיו הַפְּתוּב, כְּאֵלוֹ נִהְרַג בְּכָל יוֹם עָלָיו" ⁵⁹. ⁶⁰.

⁵³ ויקרא, א' - יא'.

⁵⁴ אות פז'.

⁵⁵ חלק ב', דף קיט' ע"ב.

⁵⁶ תהילים, מד' - כג'.

⁵⁷ בתרגום ללשון הקודש.

ה. כתב הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב ⁶¹. כדלהלן ^{62 63}.
כתב הגה"ק רבינו חיים ויטאל זיע"א ⁶⁴:
"עלית תמיד' וכי' ⁶⁵, יכווין, כי 'עולת', גימטריא 'א-ב-ג-י-ת-י'.'
ונודע, כי שם זה בחסד,
והוא מידת החסד, המתגלה בכל בוקר, בסוד ⁶⁶, 'וַיִּשְׁכַּם אֲבִרָהָם בְּבֹקֶר',
והוא סוד ⁶⁷, 'אֵל תִּיָּרָא תוֹלַעַת יַעֲקֹב' ^{68 69}.
ויש כנגדו קליפה של תולע, שהוא מכלה הכל,
וכל בוקר ובוקר, מתגלה אותו תולע הטמא, לכלות כל העולם כולו,
כי כמו שמתגבר 'תוֹלַעַת יַעֲקֹב' ⁷⁰ בכל בוקר, כן כנגדו מתגבר אותו תולע הטמא,
להרקיב ולכלות העולם,

⁵⁸ חלק א', דף קכד' ע"ב.

⁵⁹ בתרגום ללשון הקודש.

⁶⁰ "עד כאן דבריו הקדושים".

⁶¹ בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשתו, אות כד', עמודים תרסז'-תרסט').

⁶² דבריו הקדושים, יובאו בכאן במעט שינויי לשון, למען ירצו עיני הקורא בהם.

⁶³ דבריו הקדושים, יובאו בכאן בהרחבה, עד אשר נכתוב: "עד כאן דבריו הקדושים".

⁶⁴ בספרו הקדוש "פרי עץ חיים", (שער עולם העשייה, אות ג').

⁶⁵ במדבר, כח' - ח'.

⁶⁶ בראשית, יט' - כז'.

⁶⁷ ישעיה, מא' - יד'.

⁶⁸ "עולת, אותיות תולע".

⁶⁹ "ונוכל לרמז הדברים, במאמר הכתוב (תהילים, צב' - ג'), 'לְהַגִּיד בְּבֹקֶר חֶסֶדְךָ'".

⁷⁰ ישעיה, מא' - יד'.

על כן, השם יתברך ברחמיו, ציווה להקריב קרבן תמיד, להתגבר תולעת שבקדושה על תולע שבקליפה, כדי שלא תגבר בכל בוקר, ויתבטל".

והנה, בזמן הזה, כשבעוונותינו הרבים אין לנו מזבח וקרבנות שיכפרו בעדינו:

בוודאי שכל העוסק בתורה עולה כאילו הקריב עולה⁷¹,

וכן כתוב⁷², "וְנִשְׁלָמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ",

הרי, שבאמירת פרשת התמיד, פועלים את אותה הפעולה בגובהי מרומים, ובה מבטלים את הקליפה הטמאה - תולעת זו.

ואפשר להוסיף, כי מאחר שמטרת הקרבנות היא שלימות ההכנעה, וכמו שנתבאר במקומו⁷³, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל⁷⁴ -

"אמר רבי יהושע בן לוי, בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקדוש ברוך הוא,

שבשעה שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה - שחר עולה בידו, מנחה - שחר מנחה בידו,

אבל, מי שדעתו שפלה, מעלה עליו הכתוב, כאילו הקריב כל הקרבנות כולם,

שנאמר⁷⁵, "זָבַחִי אֱלֹהִים, רוּחַ נְשִׁבָּרָה".

ולא עוד, אלא, שאין תפילתו נמאסת,

שנאמר⁷⁶, "לֵב נְשִׁבָּר וְנִדְּכָה, אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה",

לפיכך, ניתן לנו הכוח לבטל את קליפת "תולע", באמצעות מידת הענווה, הנרמזת במילת "תולעת",

⁷¹ מנחות, קי' ע"א.

⁷² הושע, יד' - ג'.

⁷³ לעיל באותיות ג'-ד'.

⁷⁴ סוטה, ה' ע"ב.

⁷⁵ תהילים, נא' - יט'.

⁷⁶ תהילים, נא' - יט'.

וכמו שדרשו רבותינו ז"ל⁷⁷, על דוד הע"ה, שהעיד על עצמו⁷⁸, "וְאֶנְכִי תוֹלַעַת
וְלֹא אִישׁ, חֶרֶפַת אָדָם וּבְזוּי עָם"⁷⁹,

וכן דרשו רבותינו ז"ל⁸⁰, על דוד הע"ה, שבשעה שהיה עוסק בתורה, היה מעדן
את עצמו כתולעת⁸¹.

והיינו, כי "זֶה לְעִמָּת זֶה"⁸², תולעת שבקדושה היא הענווה,
וכנגדה, תולעת שבקליפה היא הגאווה, שעל ידה מתעורר הקטרוג לכלות את כל
העולם,

והיא עצמה, משמשת כמכשיר של כיליון, חלילה וחס,
וכדרשתם ז"ל⁸³, "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אפילו רוח קימעא עוכרתו",

⁷⁷ חולין, פט' ע"א.

⁷⁸ תהילים, כב' - ז'.

⁷⁹ וראיתי להעתיק בזה את דבריו של גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א (בספרו "אהבת דוד", דרוש ט', אות נח',
בד"ה "ובמה שאמר דוד"):

"במה שאמר דוד הע"ה (תהילים, כב' - ז'), 'וְאֶנְכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ',

יש להבין, אמאי הוצרך לומר 'וְלֹא אִישׁ', ובאומרו 'וְאֶנְכִי תוֹלַעַת' סגי?

וכמה הבדלים ומעלות, בין תולעת לאיש, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא.

ואפשר, במה שאמר רבינו האר"י זצ"ל, ברמז 'עלת תמיד' (במדבר, כח' - ו'), כי 'עולת' אותיות 'תולע',
והוא בגימטריא שם קדוש, והוא תולע דקדושה ומושל בתולע דסטרא אחרא.

וזה שאמר (תהילים, כב' - ז'), 'וְאֶנְכִי תוֹלַעַת', ולא תימא שכוונתי על תולע דקדושה,

אלא, מה שאמרתי (תהילים, כב' - ז'), 'וְאֶנְכִי תוֹלַעַת', היינו תולעת ממש 'וְלֹא אִישׁ',

וקל וחומר, שאיני מכוין לתולע דקדושה, אלא תולעת ממש".

⁸⁰ מועד קטן, טז' ע"ב.

⁸¹ היינו:

מכופף את עצמו עד שהיו ידיו ורגליו ביחד, כמו תולעת.

⁸² קהלת, ז' - יד'.

⁸³ סוטה, ה' ע"א.

ויעויין שם בפירוש רש"י הקדוש⁸⁴, "פורענות קלה טורפתו ומאבדתו".
והנה, כתב ה"זוהר הקדוש"⁸⁵, "וְתוֹלַעַת שָׁנִי"⁸⁶ ... זֶהוּ גֹוֹן שְׁנִקְרָא שָׁנִי, שְׁנוּטֵל
בּוֹ אֶת כָּל הַגְּוִיִּים"⁸⁷,
ובהגהות מהרח"ו זיע"א, כתב, "מלכות",
וביתר ביאור, פירש בעל "מקדש מלך" זיע"א⁸⁸, "נמצא, שתולעת היא מלכות ...
וכשמקבלת על ידי החסד נקרא 'שָׁנִי' ... ומפרש, תולעת הוא חסד, כי 'תולע'
בגימטריא 'א-ב-ג-ד-ה-ו-ז-ח-ט-י-כ-ל', שהוא חסד",
הרי, שתולעת מוֹרָה על בחינת המלכות, וכבר ידעת שבחינת המלכות מוֹרָה על
מידת הענווה,
וכמו שכתב ה"זוהר הקדוש"⁸⁹, "דלית לה מגרמה כלום",
ובעל כורחך, שבכוחה של מידת הענווה, מידת המלכות, להכניע ולבטל את
התולעת שבקליפה.
ותראה עוד, מה שכתב ה"זוהר הקדוש"⁹⁰, על מאמר הכתוב⁹¹, "אֶל תִּירָאִי
תוֹלַעַת יַעֲקֹב, מִתִּי יִשְׂרָאֵל, אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ, נָאִם יְהוָה, וְגִאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל":
"כַּתּוּלַעַת הָאֵל, שְׂאִין לָהּ תִקְוָה וְכַח אֶלָּא בְּפִיָּה, וּבְפִיָּה הִיא שׁוֹבֶרֶת הַכָּל, וְלָכֵן נִקְרָאוּ
יִשְׂרָאֵל תוֹלַעַת"⁹²,

⁸⁴ בד"ה "רוח קימעא עוכרתו".

⁸⁵ חלק ב', דף קלט' ע"א.

⁸⁶ שמות, כה' - ד'.

⁸⁷ בתרגום ללשון הקודש.

⁸⁸ להגה"ק רבינו שלום בזגלו זיע"א.

⁸⁹ חלק ב', דף מג' ע"א.

⁹⁰ חלק א', דף קעח' ע"א.

⁹¹ ישעיה, מא' - יד'.

⁹² בתרגום ללשון הקודש.

כלומר, שהתולעת, מרמזת על כוחם המופלא של עם ישראל בתפילה.

והנה, יסודה של התפילה, היא מידת ההכנעה,

וביותר, ששורשה ויסודה ממידת המלכות,

וכמו שכתב ה"זוהר הקדוש"⁹³, "אֵלָא, תַּפְלָה זוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל"⁹⁴, שְׁהִיא תַּפְלָה, נְשָׁתוּב⁹⁵, 'וְאֲנִי תַּפְלָה' י"⁹⁶,

ולפיכך, "וּבְפִיָּהּ הִיא שׁוֹבֶרֶת הַכָּל"י"⁹⁷,

שכן, על ידי התפילה בשלימות ההכנעה, ניתן לבטל קליפה זו.

ו. ומעתה, נשכיל ונבין, את מאמר הכתוב בפרשתן⁹⁸, "עֲלֵת תַּמִּיד, הָעֲשִׂיָּה בְּהָר סִינִי, לָרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה":

כלומר, כל כוחה של עולת התמיד, בביטול הקליפה שכנגדה בטומאה,

נובע משלימות מידת ההכנעה, שהיא היא המבטלת לקליפה זו.

וזה, מחמת "הָעֲשִׂיָּה בְּהָר סִינִי", שכן, הר סיני מרמז על מידת הענווה⁹⁹,

וכפי שדרשו רבותינו ז"ל¹⁰⁰, "לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות, והשרה שכינתו על הר סיני",

ופירש בזה רש"י הקדוש, "ילמד אדם מדעת קונו, לאהוב את הנמיכות",

⁹³ חלק ג', דף מט' ע"ב.

⁹⁴ היינו:

מידת המלכות.

⁹⁵ תהילים, קט' - ד'.

⁹⁶ בתרגום ללשון הקודש.

⁹⁷ תרגום דבריו של ה"זוהר הקדוש", (חלק א', דף קעח' ע"א).

⁹⁸ במדבר, כח' - ו'.

⁹⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ג'.

¹⁰⁰ סוטה, ה' ע"א.

והיינו, שעל ידי "בְּהֵרָה סִינִי", מידת הענווה, עשויה עולת התמיד לבטל את קליפת התולעת שבטומאה.

ומעתה, נשכיל ונבין, את מה שכתבו התוספות ¹⁰¹, בעניינו של בלעם שרצה לקלל את עם ישראל, באותו הרגע שבו הקדוש ברוך הוא - כועס:

"ואם תאמר, מה היה יכול לומר בשעה מועטת כזאת?

ויש לומר, היה אומר 'פֶּלֶם', והקדוש ברוך הוא הפכו, ואמר 'מֶלֶךְ',

כדכתיב ¹⁰², 'וַתִּרְוַעַת מִלֶּךְ בּוֹ'."

כלומר, בלעם ששורשו ממידת הגאווה,

וכמו שדרשו עליו רבותינו ז"ל ¹⁰³, "וְרוּחַ גְּבוּהָה",

זמם בטומאתו, לכלות את עם ישראל.

ונרמז הדבר בשמו, "בלעם", "בלע עם",

כי "בלע", הוא לשון כיליון,

וכדכתיב ¹⁰⁴, "בִּלְעַ אֲדֹנִי וְלֹא חָמַל אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב, הָרַס בְּעֶבְרָתוֹ, מִבְּצָרֵי בֵּת יְהוּדָה, הִגִּיעַ לְאַרְצָא, חָלַל מִמֶּלֶכָה וְשָׂרִיָּה",

ותרגומו, "שיצי", מלשון כיליון.

ולפיכך, אמר בלעם "פֶּלֶם",

והיינו, שרצה לעורר את בחינת התולעת שבקליפה, אשר שורשה במידת הגאווה, וכל עניינה הוא לכלות את העולם.

ברם, הקדוש ברוך הוא, הפכו, ואמר "מֶלֶךְ", מחמת שהיו עם ישראל מצויינים במידת הענווה,

¹⁰¹ עבודה זרה, ד' ע"א, (בד"ה "רגע").

¹⁰² במדבר, כג' - כא'.

¹⁰³ מסכת אבות, פרק ה' משנה יט'.

¹⁰⁴ איכה, ב' - ב'.

כדכתיב ¹⁰⁵, "וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ",

שעל ידי התרועה הרומזת להכנעה, מלשון שברון רוח, נתהפך "פֶּלֶם" ל-"מלך",
שהיא מלכות שבקדושה.

וביותר, שמילת "מלך" מרמזת על מידת הענווה, שכן ראשי התיבות של מילה זו,
הינם "לִית מַגְרָמִיָּה בְּלוֹם",

והיינו, שעל ידי התולעת שבקדושה, "תּוֹלַעַת יַעֲקֹב" ¹⁰⁶, נתבטל כוחה של התולעת
הטמאה, שהיא טומאת בלעם שהיה בעל גאווה, ואז זכו לברכה.

ובזה, יתבאר לנו מאמר ה"זוהר הקדוש" ¹⁰⁷, "הַעוֹלָה הַזֹּאת, מַעֲלָה וְקוֹשֶׁרֶת אֶת
כְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל לְמַעֲלָה" ¹⁰⁸:

שכן, מאחר שבחינת תולעת שבקליפה רוצה לכלות את כנסת ישראל,

אזי, קורבן עולה שהוא בחינת תולעת שבקדושה, מהפך את הרע לטוב, וגורם
להתעלות ולהתקשרות של עם ישראל בגובהי מרומים.

ותראה, שבזה נרמז גם סוד הגאולה:

שכן, כתב ה"זוהר הקדוש" ¹⁰⁹, "אֲבָגִית'ךָ, בּוֹ הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת" ¹¹⁰,

והיינו, שתפילתו של רבי נחוניא בן הקנה, המיוסדת על שם מב', מתחילה
בתפילה: "אֲנָא בְּכַח גְּדוּלַת יְמִינְךָ, תִּתִּיר צְרוּרָה",

כי בשם קדוש זה, תהיה גאולתם של עם ישראל מן המיצר.

וכבר ידעת, שהגאולה תהיה בביטול גסות הרוח,

וכמאמרם ז"ל ¹¹¹, "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא, עַד שִׁיכְלוּ גְסֵי הָרוּחַ מִיִּשְׂרָאֵל,

¹⁰⁵ במדבר, כג' - כא'.

¹⁰⁶ ישעיה, מא' - יד'.

¹⁰⁷ חלק ג', דף כו' ע"א.

¹⁰⁸ בתרגום ללשון הקודש.

¹⁰⁹ "תיקוני הזוהר", (דף נ' ע"ב).

¹¹⁰ בתרגום ללשון הקודש.

שנאמר ¹¹², 'כִּי אֶזְאָסִיר מִקֶּרְבְּךָ עֲלֵיזִי גִּאֲוֹתֶךָ',
וכתיב ¹¹³, 'וְהִשְׁאֲרֵתִי בְּקֶרְבְּךָ עִם עֲנִי וְדָל ¹¹⁴, וְחָסוּ בְּשֵׁם ה' י'".
והרי, זהו ביטולה של התולעת הטמאה, שהיא בגאווה,
שברצונה לכלות את העולם באמצעות ההכנעה, שהיא סגולתם של עם ישראל,
הנקראים בשם "תולעת יַעֲקֹב" ¹¹⁵.
ותמצא רמז נפלא בדבר, כי "תולעת", עולה בגימטריא למניין המילים הכתובים
במאמר הכתוב ¹¹⁶, 'כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד, וְנִפְחַם לִקְצֹץ וְלֹא יִכָּזֵב, אִם יִתְמַקֶּה חֶכֶה לוֹ
כִּי בֹא יָבֹא לֹא יֵאָחֵר' ¹¹⁷,
והיינו, שהגאולה, תלויה בדביקותם של עם ישראל, בבחינת תולעת שבקדושה,
שהיא מידת הענווה,
שעל ידה, יכולים לקרב את הגאולה, בבחינת "כִּי בֹא יָבֹא לֹא יֵאָחֵר". במהרה
בימינו אמן. ¹¹⁸.

¹¹¹ סנהדרין, צח' ע"א.

¹¹² צפניה, ג' - יא'.

¹¹³ צפניה, ג' - יב'.

¹¹⁴ ויעוין בתרגום:

"ענוותן, מקבל עולבן".

¹¹⁵ ישעיה, מא' - יד'.

¹¹⁶ חבקוק, ב' - ג'.

¹¹⁷ היינו:

המילה "תולעת", עולה בגימטריא למניין 906.

וכמו כן, המילים הכתובים במאמר הכתוב, "אם יתמקמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר", עולים בגימטריא למניין זה.

¹¹⁸ "עד כאן דבריו הקדושים".

ז. ידוע ומפורסם לכל, שאין לך גדול בְּחִלָּאִים יותר מחולי הנפש, שכן, על ידי חולי הנפש - גם כאשר הגוף עצמו בריא, אין לך חולה גדול ממנו.

ובעניין זה, כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ¹¹⁹ :

"אפשר לרמוז, במה שאמרו פרק קמא דבתרא ¹²⁰ -

רבי שמעון בר יוחאי אומר: מרגלית טובה היתה לאברהם אבינו תלויה בצווארו, שכל חולה שהיה רואה אותה מיד מתרפא, ובשעה שנפטר - תלאה בגלגל חמה.

והמפרשים פירשו דרך, כידוע, וגם אני בעניי.

אפשר לרמוז -

כי חולי הנפש, על הרוב, בא מסיבת הגאווה,

והעניו, ניצול מכמה וכמה איסורין שבין אדם לחבירו, וגם במילי דאיכא בינו למקום, כידוע.

ואברהם אע"ה, היה מופלג בענווה,

כדכתיב ¹²¹, 'וַיִּשְׁתַּחוּ אֲבָרְהָם, לִפְנֵי עַם הָאֶרֶץ', והוא אמר ¹²² - 'וַיֵּאָכְלִי עֶפֶר וָאֶפֶר'.

'וַיֵּאָתְּ הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂי ¹²³ - שהיה מגייר גיורין ¹²⁴,

ובוודאי, שהיה מזהירם על הענווה,

והשומעים, היו מתרפאים מחוליים,

¹¹⁹ בספרו הקדוש "כסא דוד", (דרוש יט' לשבת כלה, בסופו).

¹²⁰ בבא בתרא, טז' ע"ב.

¹²¹ בראשית, כג' - יב'.

¹²² בראשית, יח' - כז'.

¹²³ בראשית, יב' - ה'.

¹²⁴ סנהדרין, צט' ע"ב.

והיו נושאים קל וחומר מאברהם אע"ה, שהיה חכם גדול, שכליותיו נובעות חכמה¹²⁵, ועשיר גדול¹²⁶, וגיבור¹²⁷, ומילא העולם חסד¹²⁸, ובכל זה היה שפל מאד.

והיה תועלת הרבה, לחולים חולי הנפש, שהיו קונים הענווה, ומתרפאים מחולי הנפש.

וזהו המרגלית טובה שהיתה בצווארו, כלומר, בקולו של אברהם אע"ה. ובשעה שנפטר, תלאה בגלגל חמה, דהמסתכל בשמש ילמד הענווה, כי השמש, סבל העלבון שלו, כשקטרגה הלבנה - אי אפשר לשני מלכים וכו'¹²⁹, וכמו שפירשו המפרשים, מה שנאמר¹³⁰, הנעלבים ואינם עולבים וכו', עליהם הכתוב אומר¹³¹ - 'וְאֶהְיֶה כְּצֶאֱת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְתֹּי'.

¹²⁵ בראשית רבה, פרשה סא, א'.

¹²⁶ וכמאמר הכתוב בפרשתן (בראשית, כד' - א'):

"וְאֶבְרָהָם זָקֵן, בָּא בַּיָּמִים, וַיהוָה בָּרַךְ אֶת אֲבְרָהָם בְּכָל".

¹²⁷ וכמאמר הכתוב (בראשית, יד' - טו'):

"וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם לֵילָה, הוּא וְעַבְדָּיו, וַיָּכֶם, וַיִּרְדְּפֵם עַד חֹבֶה, אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדִמְשֶׁק".

ועיין עוד, באגדת בראשית (בובר), פרק לד' (א'), ד"ה "ואברהם זקן".

¹²⁸ וכמאמר הכתוב (מיכה, ז' - כ'):

"תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב, חֶסֶד לְאֲבְרָהָם, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתִּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם".

¹²⁹ חולין, ס' ע"ב:

"אמרה ירח לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם -

אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?

אמר לה -

לכי ומעטי את עצמך!".

¹³⁰ גיטין, לו' ע"ב:

"הנעלבין ואינן עולבים, שומעין חרפתן ואין משיבין, עושין מאהבה ושמחין בייסורין,

ובהבנת דבריו הקדושים, נעתיק בזה, לדבריו של הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב¹³², בביאור דברי רבי שמעון בר יוחאי - "אכן טובה, היתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו":

"ואפשר לומר, בכוונת דברים -

כי היצר הרע, נקרא בשם 'אבן'¹³³,

ואברהם אע"ה, שזכה להפוך את יצרו הרע ליצר הטוב, כנ"ל^{134 135}, זכה לאבן טובה.

והנה, כוחו של היצר הרע, הוא רק במי שמתגאה,

כמאמר רבותינו ז"ל בזהר הקדוש¹³⁶, 'דְּהָא, יִצְרָא הָרַע, לָא שְׂרִיָא אֱלָא בְּאַתְר דְּאַשְׁתַּכַּח חֲדָוָה דְּחִמְרָא, וְגִסּוּתָא דְּרוּחָא. וְכֵד אֲשַׁתַּכַּח רוּחָא תְּבִירָא, כְּדִין אֲתַפְּרֵשׁ מִנִּיהּ, וְלָא שְׂרִיָא בְּהִדְיָה'¹³⁷.

עליהן הכתוב אומר (שופטים, ה' - לא'), 'וְאֶהְיֶה כְּצֶאֱת הַשֶּׁמֶשׁ בַּגְּבֻרָתוֹ'.

וכן הוא במסכת שבת, פח' ע"ב).

¹³¹ שופטים, ה' - לא'.

¹³² בספרו הקדוש "באר משה", (בפרשת "חיי שרה", עמודים תקכו'-תקכז').

¹³³ סוכה, נב' ע"א:

"שבעה שמות יש לו ליצר הרע ... יחזקאל, קראו אבן,

שנאמר (יחזקאל, לו' - כו'), 'וְהִסְרֵתִי אֶת לֵב הָאָדָם מִבְּשָׂרָם, וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב בָּשָׂר'.

¹³⁴ בבא בתרא, יז' ע"א:

"שלושה לא שלט בהן יצר הרע, אלו הן: אברהם, יצחק ויעקב".

¹³⁵ תלמוד ירושלמי, ברכות, פ"ט ה"ט:

"אברהם אבינו, עשה יצר הרע טוב,

דכתיב (נחמיה, ט' - ח'), 'וּמִצָּאתָ אֶת לִבְּךָ נֹאמֵן לְפָנֶיךָ'.

¹³⁶ חלק א', דף רב' ע"א.

¹³⁷ ותרגום דבריו הקדושים:

נמצא, שאברהם אבינו, ראש וראשון לענוי ארץ, שאמר ¹³⁸, 'וְאֶנְכִי עֹפֶר וְאֶפֶר',

זכה בגלל הענווה, שהיצר הרע הפך אצלו לטוב.

ומצינו גם, שהגאווה עצמה קרויה 'אבן' ¹³⁹,

ובענוותנותו, הפכה לאבן טובה, בבחינת 'וַיִּגְבֶּה לְבֹו בְּדַרְכֵי ה' ¹⁴⁰.

ולפיכך, כל חולה הרואה אותו מיד נתרפא -

הוא החולה הנלכד ברשת היצר!

כדרשת רבותינו ז"ל ¹⁴¹, על הכתוב ¹⁴², 'וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חֲלִי', זה יצר הרע!

שהרי, מי שהתבונן בענוותנותו של אברהם, שזכה לאבן טובה, וכמבואר, מיד נתרפא מחולי היצר.

ותמצא, שנאמר ¹⁴³, 'הַשֶּׁמֶן לֵב הָעָם הַזֶּה', ובתרגום יונתן ¹⁴⁴, 'טִפִּישׁ לִבָּיה דְּעָמָא הָדִין'.

וידוע, שטיפשות וגאווה חד הן,

שהרי, יצר הרע, אין שורה אלא במקום שנמצאת שמחת ה' וגסות הרום. וכשנמצאת רוח שבורה, אז נפרד ממנו ואין שורה עמו.

¹³⁸ בראשית, יח' - כז'.

¹³⁹ במסכת סוטה (ה' ע"א), מצינו לדרשתו של חזקיה:

"אין תפילתו של אדם נשמעת, אלא אם כן משים ליבו כבשר,

שנאמר (ישעיה, סו' - כג'), 'וְהָיָה מִדִּי חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ ... כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְגו'."

וכתב על זה רש"י הקדוש (בד"ה "כבשר"):

"כבשר - שהוא רך, ולא כאבן שהוא קשה".

¹⁴⁰ דברי הימים ב', יז' - ו'.

¹⁴¹ תלמוד ירושלמי, שבת, פי"ד ה"ג.

¹⁴² דברים, ז' - טו'.

¹⁴³ ישעיה, ו' - י'.

¹⁴⁴ שם.

כדכתיב ¹⁴⁵, 'בְּפִי אֵוִיל חֹטֵר גָּאוֹה'.
ובסיפא דקרא ¹⁴⁶, 'וּלְבָבוֹ יָבִין, וְשֵׁב וְרָפָא לוֹ',
היינו, שרפואת הנפש, תלויה בהבנת הלב,
כלומר, בענווה - חכמה ¹⁴⁷, שהיא היפוכה של שטות.
ולפי זה, נבין מה שאמרו ¹⁴⁸ -
'גדולה תשובה, שמביאה רפואה לעולם,
שנאמר ¹⁴⁹, 'אֶרְפָּא מְשׁוּבָתְךָ, אֲהַבֶּם נִדְבָהּ'.
כי 'מְשׁוּבָתְךָ', היא הגאווה,
כמו שפירש רש"י ¹⁵⁰: 'שׁוֹבָבִים - משמע מזידים, ופרהסיא, לשון מרד וגאווה. כמו
'וַיִּלָּךְ שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ' ¹⁵¹.
ומצינו ¹⁵², שרפואה ד-סליחה, נכללת בכל רפואה,

¹⁴⁵ משלי, יד' - ג'.

¹⁴⁶ של מאמר הכתוב בישעיה הנ"ל (ו' - י'):

"הַשָּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאַזְנוֹ הַכֶּבֶד, וְעֵינָיו הַשֹּׁעַ, פֶּן יֵרָאֶה בְּעֵינָיו, וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע, וּלְבָבוֹ יָבִין, וְשֵׁב וְרָפָא לוֹ".

¹⁴⁷ סוטה, כא' ע"ב:

"אמר רבי יוחנן -

אין דברי תורה מתקיימין, אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו,

שנאמר (איוב, כח' - יב'), 'וְהַחֲכָמָה, מֵאִין תִּמְצָא'."

¹⁴⁸ יומא, פו' ע"א.

¹⁴⁹ הושע, יד' - ה'.

¹⁵⁰ עבודה זרה, ז' ע"ב (בד"ה "שובבים").

על מאמר הכתוב (ירמיה, ג' - יד'), "שׁוֹבֵב בְּנִים שׁוֹבָבִים".

¹⁵¹ ישעיה, ח' - יז'.

¹⁵² מגילה, יז' ע"ב.

ולכן, כאשר 'וּלְבָבוּ יָבִין' ¹⁵³ - תשובה, שהיא היפוכו של 'שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ' ¹⁵⁴,

אזי ¹⁵⁵, 'אֶרְפָּא מְשׁוֹבְתָם',

ובגלל זה ¹⁵⁶, 'אֶהְיֶה נִדְבָה', היינו, אף שאינם ראויים,

כדכתיב ¹⁵⁷, 'וְלַעֲנוּיָם, יִתֵּן חֵן'.

ונודע ¹⁵⁸, שאברהם, שורשו חכמה,

ולפיכך, כל חולה, כלומר, החולה בגאווה - הרואה אותו, מיד נתרפא.

וכשמת אברהם תלאה בגלגל חמה, פירוש -

חמה, משמעותה הכנעה!

כי כשטענה הלבנה ¹⁵⁹, אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד,

לא השיבה כלום!

אלא, היתה מהנעלבין ואינן עולבין ¹⁶⁰,

שעליהם נאמר ¹⁶¹, 'וְאֶהְיֶה כְּצֶאֱת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ'.

¹⁵³ של מאמר הכתוב בישעיה הנ"ל (ו' - י'):

"הַשֶּׁמֶן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאֶזְנֵי הַכֹּהֵן, וְעֵינֵי הַשֹּׁעַ, פֶּן יֵרָאֶה בְּעֵינָיו, וּבְאֶזְנוֹ יִשְׁמַע, וּלְבָבוּ יָבִין, וְשֵׁב וְרָפָא לוֹ".

¹⁵⁴ ישעיה, ח' - יז'.

¹⁵⁵ הושע, יד' - ה'.

¹⁵⁶ הושע, יד' - ה'.

¹⁵⁷ משלי, ג' - לד'.

¹⁵⁸ "זוהר הקדוש", (חלק ב', דף יד' ע"ב).

¹⁵⁹ חולין, ס' ע"ב.

¹⁶⁰ גיטין, לו' ע"ב:

"הנעלבין ואינן עולבים, שומעין חרפתן ואין משיבין, עושין מאהבה ושמחין בייסורין,

עליהן הכתוב אומר (שופטים, ה' - לא'), 'וְאֶהְיֶה כְּצֶאֱת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ'."

וכן הוא במסכת שבת, פח' ע"ב).

ולפיכך, תלאה בגלגל חמה, שעל ידה ילמדו להכניעה עצמם!

וסיים אביי: 'אידלי יומא, אידלי קצירא' ¹⁶²,

כי בהתבוננות זו בגלגל חמה, יזכה ל-'אידלי קצירא', והיינו, לרפואה כפולה, לנפש ולגוף". עד כאן, דברי קודשו של רבינו זיע"א.

והנה, על מאמר הכתוב בפרשתן ¹⁶³, "וְאֶבְרָהָם זָקֵן, בָּא בְּיָמָיו, וַיְהִי בֶרֶךְ אֶת אֶבְרָהָם בְּכָל", כתב רש"י הקדוש:

"בְּכָל", עולה בגימטריא בן,

ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה".

וכשתדקדק, תמצא:

שמילת "בְּכָל" עם הכולל, עולה בגימטריא כמניין מילת "אבן".

ללמדך:

כהמתבאר בדברי רבינו זיע"א, ובדברי גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בעניין מעלת האבן,

שאותה הברכה שנתברך בה אברהם אע"ה, היא הכנעת יצרו הרע והפיכתו ליצר הטוב, על ידי מידת הענווה.

ח. הגה"ק רבינו יעקב בן חביב זיע"א ¹⁶⁴, בהקדמתו לחיבורו "עין יעקב", הביא דברי מדרש ¹⁶⁵:

¹⁶¹ שופטים, ה' - לא'.

¹⁶² היינו:

שכאשר החמה מתרוממת וזורחת, ממילא היא מיקלת את חולאי בני האדם,

שכן, האבן של אברהם אע"ה תלויה בחמה.

¹⁶³ בראשית, כד' - א'.

¹⁶⁴ כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, (בספרו הקדוש "שם הגדולים", מערכת גדולים, אות י', סעיף קטן רכ' - מהר"ר יעקב בן חביב):

"מהר"ר יעקב בן חביב, תלמיד הרב שמואל ואלאנסי, והיה מגרוש ספרד, מעיר סאמורה.

"בן זומא אומר - מצינו פסוק כולל יותר, והוא ¹⁶⁶, 'שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד'.

בן ננס אומר - מצינו פסוק כולל יותר, והוא ¹⁶⁷, 'וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹד'.

שמעון בן פזי אומר - מצינו פסוק כולל יותר, והוא ¹⁶⁸, 'אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בְּבֹקֶר, וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבָיִם'.

עמד רבי פלוני על רגליו, ואמר - הלכה כבן פזי!

דכתיב ¹⁶⁹, 'כָּלֹל אֲשֶׁר אָנִי מְרָאָה אוֹתָךְ, אֵת תְּבִנֹת הַמֶּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל כְּלִיו, וְכֵן תַּעֲשֶׂה'."

ובביאור דברי המדרש הלזה, כתב רבינו זיע"א:

"וראוי להזכיר, יסוד שורש מחלוקת ג' תנאים האלה.

וחיבר ספר 'עין יעקב', בשלוניקי.

ומרן {רבינו יוסף קארו זיע"א, בחיבורו 'בית יוסף'}, מזכיר ספר 'עין יעקב', באורח חיים, סימן תצד'.

ועוד חיבר מהר"ן 'חביב תשובות, ושקיל וטרי עם הרא"ם בתשובותיו סימן נ',

ועוד חיבר ביאורים לטור, אורח חיים ויורה דעה, ומביאו מרן בית יוסף.

והוא אביו של הרב מה' לוי נ' חביב.

מהר"ר יעקב נ' חביב, היה ספרדי, והיה דר בירושלים תוב"ב. כ"כ בספר 'מצרף לחכמה' דף כד' ע"ב.

ופשוט שהיה ספרדי, והיה דר בסאמורה, והיה מגירוש ספרד, כמפורש בריש תשובות מהרל"ח בנו.

אבל, מה שכתב דהיה דר בירושלים, נתחלף לו מאב לבן, כי מהר"י נ' חביב בא מהגירוש עצמו, ונתיישב

בעיר שאלוניקי, ונח נפשיה שם - טרם סיום הדפסת עין יעקב אשר יסד הרב הנזכר."

¹⁶⁵ על מקור דברי המדרש, כתב רבינו זיע"א:

"מצאתי כתוב בשם המדרש, ובקשתיהו ולא מצאתיהו בכל שיתא סדרי".

¹⁶⁶ דברים, ו' - ד'.

¹⁶⁷ ויקרא, יט' - יח'.

¹⁶⁸ שמות, כט' - לט'.

¹⁶⁹ שמות, כה' - ט'.

והנראה על דרך הפשט -

כי סברת בן זומא, שעיקר גדול בתורה, יתד שהכל תלוי בו, הוא ידיעת האמוניות התורניות, הנרמזות בפסוק 'שָׁמַע יִשְׂרָאֵל'¹⁷⁰.

וסברת בן ננס, כי בערך אל כלל ההמון, הוא עיקר גדול ויותר כולל עשות משפט ואהבת חסד בין איש לחבירו, אשר זה נרמז בפסוק 'וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹדִי'¹⁷¹,

שכן יקרה להלל, כשבא לפניו עובד כוכבים אחד, ואמר לו גיירני על מנת שתלמד לי התורה על רגל אחת, ואמר לו 'וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹדִי'¹⁷².

ובן פזי דקדק בזה יותר, וראה כי המעשים טובים נחלקים לשני מינים,

ה-א', בין אדם לחבירו, כמו 'וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹדִי',

ה-ב', בין אדם למקום, כמו מעשה הקרבנות.

ולזה, ייחד פסוק 'אֶת הַכֶּפֶשׁ אֶחָד'¹⁷³, כי הוא מעשה הקרבנות לעבודתו יתברך,

בעבור זה, נקבעה הלכה כבן פזי,

לפי שהוא מקבץ מעלות הדעות האמיתיות, ומעלת מעשה הטוב.

וראיה לזה, פסוק¹⁷⁴, 'כָּל אִשְׁרָאֵל אֲנִי מֵרָאָה אוֹתָךְ, אֶת תִּבְנִית הַמִּשְׁכָּן' -

כי מעשה המשכן, שרשו דבר עיוני אמוני,

וציווה¹⁷⁵, 'וְכֵן תַּעֲשׂוּ', שהמעשה והעיון יהיו נקשרים יחד".

ט. בביאור המחלוקת הנ"ל¹⁷⁶, כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א¹⁷⁷:

¹⁷⁰ דברים, ו' - ד'.

¹⁷¹ ויקרא, יט' - יח'.

¹⁷² שבת, לא' ע"א.

¹⁷³ במדבר, כח' - ד'.

¹⁷⁴ שמות, כה' - ט'.

¹⁷⁵ שם.

¹⁷⁶ לעיל באות ח'.

"וואפער, בהקדים מאמר רבותינו ז"ל, הובא בספר 'חרדים' -

אין השכינה שורה בישראל, אלא כשהם באחדות אחד,

שנאמר ¹⁷⁸, 'והוא בְּאֶחָד, וּמִי יִשְׁכְּנֶנּוּ'.

דהוה ליה למימר, 'והוא אחד', ומאי 'באחד'?

אלא, רצה לומר -

שהוא יתברך, אינו שורה, כי אם בישראל, ביחוד, בלב אחד בלי קנאה.

וכתב הרב הנזכר -

דזה שכתוב 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' ¹⁷⁹, שהוא לשון 'וְיִשְׁמַע שְׁאוֹל אֶת הָעָם' ¹⁸⁰,

וכל אחד, בעת קריאת שמע, מייחד את ליבו עם כל עדת ישראל, ומדבר אליהם,

'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' ¹⁸¹, כולנו באהבה, וקשר בלב אחד, בלי שנאה וקנאה,

ואנו מקבלים יחוד אלוהינו, ואומרים 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד' ¹⁸².

עד כאן דבריו.

וזה דעת בן זומא, שאמר דפסוק 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' ¹⁸³, הוא כולל -

שהוא יחוד ה', המתייחד על ידי ישראל, כאיש אחד חברים,

וזהו עיקר גדול, להיות ישראל באחדות, ולייחד יחודו יתברך,

והכל תלוי בזה, והוא תכלית התורה והמצווה.

ודעת בן ננס, דקאמר פסוק 'וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ' ¹⁸⁴ -

¹⁷⁷ בספרו הקדוש "דברים אחדים", (דרוש ו', ד"ה "וכשנדקדק יותר נמצא").

¹⁷⁸ איוב, כג' - ג'.

¹⁷⁹ דברים, ו' - ד'.

¹⁸⁰ שמואל א', טו' - ד'.

¹⁸¹ דברים, ו' - ד'.

¹⁸² דברים, ו' - ד'.

¹⁸³ דברים, ו' - ד'.

יובן, במה ששמעתי אומרים בשם הראשונים: ד- 'אהבה', גימטריא יג',
וכשהאדם אוהב את רעהו, 'פְּמִים הֶפְּנִים לִפְנֵים' ¹⁸⁵, גם רעהו אוהבו, ורעהו יש
לו אהבה עמו,
ושני פעמים 'אהבה', גימטריא כו', והוא במספר שם המיוחד.
וזה שאמר, 'וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ' ¹⁸⁶, ובהיות שיש אהבה זה עם זה, 'אֲנִי ה' ¹⁸⁷,
דשני פעמים 'אהבה', גימטריא השם המיוחד.
וזה כולל יותר, שרמוז, דעל ידי שניהם, מתייחד השם המיוחד.
ולחבין דברי רבי שמעון בן פזי -
אציגה נא עמך, דברי רבינו האר"י זצ"ל, מה שכתב בסדר הגלגולים, פרק לח' וכו'.
ובבהמה, יש בה כמה מצוות, כדי להוציא הניצוץ, כשבא לאכול ממנה ישראל.
והקרבנות, הם קדושה יותר מעולה, שהוא קרבן שאוכלים ממנו בעליו, והכהן,
והאימורים לאישים.
ואם היה בו כל כך קדושה, הוא כולה כליל, ויש בו הרבה ניצוצי קדושה, ועולים
למעלה למעלה.
ונבוא לעניינינו -
כי על ידי הקרבן, מעלים ניצוצות הקדושה, מדומם צומח חי מדבר,
כי המלח, דומם,
והסולת והיין, צומח,
והבהמה, חי,
והכהן, מדבר,

¹⁸⁴ ויקרא, יט' - יח'.

¹⁸⁵ משלי, כז' - יט'.

¹⁸⁶ ויקרא, יט' - יח'.

¹⁸⁷ ויקרא, יט' - יח'.

כמו שכתב בטעמי המצוות, להאר"י זצ"ל, פרשת ויקרא.

וממה שכתבתי בשם 'ספר הגלגולים', אתה תשמע -

ד-הַעֲוֹלָה, כֹּלָה כְּלִיל, לְרֹב הַנִּיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁבָּהּ, וְרֹאוּיָהּ לִהְיוֹת 'אִשָּׁה יָיִחַ
נִיחּוּחַ'¹⁸⁸,

וְקֶרֶבֶן, כְּשֶׁמוֹ, לְקֶרֶב הַכּוּחוֹת מִמַּטָּה לַמַּעֲלָה, וְהָיוּ לְאַחַדִּים.

וְזֶהוּ, 'אֶת הַכֶּפֶשׁ אֶחָד'¹⁸⁹ -

כִּי עַל יְדֵי הַקֶּרֶבֶן, וּבִפְרִט עוֹלַת הַתְּמִיד, יִתְאַחַד הָעוֹלָמוֹת, וְיִתּוּקְנוּ הַנִּיצוּצוֹת,
וְיִתְאַחֲדוּ לְמָקוֹם עֲלִיוֹן כְּבִיכּוֹל.

וּמִזֶּה נִיכָר, כִּי מִלְּבַד שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּאַחַדוֹת עִם רֵעֵהוּ,

עוֹד בֵּה, שֶׁאֵפִילוֹ לְהַעֲלוֹת נִיצוּצוֹת עוֹלַת תְּמִיד, הָיוּ שׁוֹתֵפִין כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַתְּמִידִין
בָּאִים מִן הַשְּׁקָלִים.

וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, דְּפִסּוּק 'אֶת הַכֶּפֶשׁ אֶחָד'¹⁹⁰, כְּלוּל יוֹתֵר -

דְּמִשָּׁם נִשְׁמַע, דִּישְׂרָאֵל, צָרִיךְ שִׁיְהִיו בְּאַחַדוֹת בְּכָל,

שֶׁהָיָה אֵפִילוֹ בְּעוֹלַת תְּמִיד, הָיוּ שׁוֹתֵפִין כּוֹלָם לְהַעֲלוֹת אוֹתָם נִיצוּצוֹת.

וְאִם כֵּן, פִּסּוּק זֶה, הוּא כּוֹלֵל יוֹתֵר,

דְּלֹא מִיִּבְעִיָּא בְּעִנְיָנִים הַנִּגְלִים וְנִרְאִים לַעֵין, שִׁיְהִיו בְּאַחַדוֹת,

אַלֵּא, אֵפִילוֹ בְּנִסְתָּרִים וְרִמְזִים, צָרִיכִים לִהְיוֹת כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים".

י. וְעַתָּה, תִּשְׁכִּיל וְתִבֵּן :

א. תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים, תְּלוּיִים בְּגִלְגַּל הַחֲמָה,

תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, כְּאִשֶּׁר גִּלְגַּל הַחֲמָה זֹרַח,

¹⁸⁸ ויקרא, א' - ט'.

¹⁸⁹ במדבר, כח' - ד'.

¹⁹⁰ במדבר, כח' - ד'.

ותמיד של בין הערבים, כאשר גלגל החמה שוקע.
ומחמת שכל המהות של קרבן התמיד, הוא בבחינת "מידת הענווה"¹⁹¹,
אזי, כאשר נסתלק אברהם אע"ה מן העולם, תלה הקדוש ברוך הוא את מידת
הענווה בגלגל החמה¹⁹²,
להורות לכל באי עולם, שעל ידי התבוננות מעשיהם בקרבן התמיד, בכוחם לזכות
למידת הענווה, ולרפואה שלימה לכל מחלותיהם¹⁹³.
והן הם דבריו של בעל "ספר החינוך"^{194 195}:
"לומר, שנצטוונו בעבודה זו התמידית, שהיא פעמיים ביום, בזריחת השמש
ובנסותו לערוב,
למען נתעורר מתוך המעשה הזה, ונשים כל ליבנו וכל מחשבותינו לדבקה בַּשֵּׁם
ברוך הוא.
כאומרי כמה פעמים, שהאדם נפעל, וטבעו מתעורר, לפי עסק מעשהו.
ולכן, בהיות האדם נכון בטבעו, שצריך לתקן לו מזון פעמיים - ערב ובקר,
נצטווה, שְׁיִשֵּׁים מגמתו ועסקו בעסק עבודת בוראו, גם כן שתי פעמים,
לבד תהיה עבודת העבד לעצמו, יתירה על עבודתו לרבו.
וכל זה למה?
כדי לעורר רוחו וחפצו תמיד, לזכור את בוראו,
ובכן, יכשיר מעשיו, וְיִתְבָּרַךְ ממנו, 'כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא'¹⁹⁶."

¹⁹¹ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ג' - ו'.

¹⁹² וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

¹⁹³ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

¹⁹⁴ בפרשתן, (מצווה תא').

¹⁹⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

¹⁹⁶ מיכה, ז' - יח'.

- ב. ולפיכך, דעתו של שמעון בן פזי ¹⁹⁷, "מצינו פסוק כולל יותר, והוא ¹⁹⁸, 'אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בִבְקָר, וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים'": שכן, בפסוק הלזה, רמוזה עבודת הקודש של האדם מן הבוקר ועד הערב, בתכלית מידת הענווה ¹⁹⁹, ועל ידי הפסוק הלזה, תלוייה ועומדת כל רפואתו של האדם, רפואת הנפש ורפואת הגוף ²⁰⁰. ועל ידי הפסוק הלזה, יכול האדם לעקור את בחינת התולעת שבקליפה, שהיא מידת הגאווה, בכוח בחינת התולעת שבקדושה, שהיא מידת הענווה ²⁰¹.
- ג. ולפיכך ²⁰², "עמד רבי פלוני על רגליו, ואמר - הלכה כבן פזי, דכתיב ²⁰³, 'כָּל אֲשֶׁר אֲנִי מֵרָאָה אוֹתָךְ, אֶת תְּבִנֹת הַמֶּשֶׁךְ וְאֶת תְּבִנֹת כָּל כְּלִי, וְכֵן תַּעֲשֶׂה'": שכן, על המילים "וְכֵן תַּעֲשֶׂה", דרשו רבותינו ז"ל ²⁰⁴, "לדורות", והיינו, אזהרה לכל באי עולם, לנהוג בהנהגה זו לדורות עולם.
- ד. לסיום מאמר זה, נעתיק שוב ²⁰⁵ - לדבריו של הגה"ק רבינו משה יחיאל אפשטיין זיע"א מאוז'רוב ²⁰⁶:

¹⁹⁷ וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

¹⁹⁸ שמות, כט' - לט'.

¹⁹⁹ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ג' - ו'.

²⁰⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

²⁰¹ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ה' - ו'.

²⁰² וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁰³ שמות, כה' - ט'.

²⁰⁴ סנהדרין, טז' ע"ב.

שבועות, טו' ע"א

²⁰⁵ וכמו שנתבאר לעיל בסוף אות ו'.

ותמצא רמז נפלא בדבר, כי **"תולעת"**, עולה בגימטריא למניין המילים הכתובים במאמר הכתוב ²⁰⁷, **"כי עוד חזון למועד, ויפת לקץ ולא יכזב, אם יתמקמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר"** ²⁰⁸, והיינו, שהגאולה, תלויה בדביקותם של עם ישראל, בבחינת תולעת שבקדושה, שהיא מידת הענווה, שעל ידה, יכולים לקרב את הגאולה, בבחינת **"כי בא יבא לא יאחר"**. במהרה בימינו אמן.

²⁰⁶ בספרו הקדוש "באר משה", (פרשתן, אות כד', עמוד תרסט').

²⁰⁷ חבקוק, ב' - ג'.

²⁰⁸ היינו:

המילה "תולעת", עולה בגימטריא למניין 906.

וכמו כן, המילים הכתובים במאמר הכתוב, **"אם יתמקמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר"**, עולים בגימטריא למניין זה.

לרפוא"ש

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו

רפאל מנחם בן רות רדואה

הרב יוסף בן רחל

חיים נתן צבי בן שרה

מרדכי בן רינה

מאיר בן נעמי

אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

שרית בת גילה

פאני פרחח בת רחל

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד